

Nr 11

Socialförsäkringsutskottets betänkande med anledning av motioner om slopande i vissa fall av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen m. m.

Motionerna

I detta betänkande behandlas

motionen 1975:760 av herr Ringaby m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen

1. beslutar att egenföretagare som vid ingången av det år avgiftsberäkningen avser uppnått 65 års ålder från och med år 1975 befrias från socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen oavsett företagsform,

2. hos regeringen begär utredning och förslag syftande till att åldersgränsregler för socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen införs generellt i enlighet med vad i motionen anförts;

motionen 1975:1207 av herr Jonsson i Mora m. fl. (fp, c, m) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att befria arbetsgivarna från att erlägga sjukförsäkringsavgift för arbetstagare som fyllt 67 år,

2. att samtidigt befria arbetsgivarna från att erlägga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen för arbetstagare som fyllt 65 år;

motionen 1975:1209 av herr Josefson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär utredning om införande av ett avgiftsfritt belopp i botten av inkomsten vid beräkning av egenavgifter till socialförsäkringarna för egna företagare och fria yrkesutövare.

Gällande bestämmelser m. m.

Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen

Genom beslut av 1973 års höstriksdag (prop. 1973:144, SfU 1973:28) har med verkan fr. o. m. den 1 januari 1974 folkpensionsavgiften avskaffats och ersatts av en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen. Den nya avgiften, som utformats i nära anslutning till de bestämmelser om socialförsäkringsavgifter som redan nu finns i lagen om allmän försäkring, höjdes genom beslut av förra årets riksdag till 4,2 % för år 1975 och till 4,7 % för år 1976. Avgiften utgår med 3,3 % av avgiftsunderlaget och skall erläggas av samtliga arbetsgivare och egenföretagare. Underlag för arbetsgivares avgift utgörs av löner i pengar och naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Härvid skall bortses från lön som inte uppgår till 500 kr. eller som överstiger 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. För egenföretagare med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning – härmed förstås inkomst av här i riket bedriven rörelse och av här belägen jordbruksfastighet som brukas av den försäkrade samt ersättning för arbete för annans räkning i de fall då anställningsförhållande inte föreligger – bestäms avgiftsunderlaget med ledning av taxeringen till statlig inkomstskatt och med motsvarande begränsningar som gäller för arbetsgivarnas avgifter.

Avgiften erläggs på samma sätt som arbetsgivarnas avgift till sjukförsäkringen. Detta innebär i princip att avgiften debiteras på debetsedeln för slutlig skatt i de fall avgiften uppgår till högst 1 000 kr. per år och att i andra fall avgiften direktdebiteras genom riks försäkringsverkets försorg. Arbetsgivares avgift är avdragsgill vid taxeringen som en driftkostnad i förvärvskällorna jordbruksfastighet eller rörelse. Egenföretagares avgift får – i likhet med avgift till tilläggs pensioneringen – dras av som allmänt avdrag vid taxeringen till såväl statlig som kommunal inkomstskatt.

I fråga om egenföretagare gäller att han inte behöver erlägga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen för egen inkomst från företaget om han uppnått 65 års ålder. En arbetsgivare måste emellertid betala sådan avgift för sina anställda oavsett deras ålder.

Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen

Sjukförsäkringen finansierades före 1975 till en tredjedel av statsbidrag, till ca 40 % av socialförsäkringsavgifter från arbetsgivarna och till resterande ca 27 % av avgifter från de försäkrade. Genom beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974:132, SfU 1974:33) slopades sjukförsäkringsavgiften för löntagare med verkan fr. o. m. 1975. Samtidigt höjdes arbetsgivarnas socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och egenföretagarnas sjukförsäkringsavgift från 3,8 till 7 % av avgiftsunderlaget. Härigenom beräknas tre fjärdedelar av sjukförsäkringens kostnader bli täckta genom socialförsäkringsavgiften. Statsbidragsandelen minskar härigenom från en tredjedel till en fjärdedel (25 %) av de totala kostnaderna.

Arbetsgivarnas socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen beräknas på summan av ersättningar som under året utgått till anställda som kontantlön eller som naturaförmån i form av kost eller bostad. Avgiften tas också ut på ersättning till den som inte är anställd, om s. k. likställighetsavtal föreligger, dvs. avtal mellan uppdragsgivare och uppdragstagare om att ersättningen skall anses som anställningsinkomst. Vid beräkning av avgiftsunderlaget bortses från den del av varje arbetstagares lön som överstiger 7,5 gånger basbeloppet vid årets ingång. Hänsyn tas inte heller till arbetstagare, vars lön under året inte uppgått till 500 kr., eller – utom i fall av likställighetsavtal – till arbetstagare som inte är obligatoriskt försäkrad för yrkesskada. Avgift betalas inte heller för lön vid sjukdom m. m. till den

del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning som arbetsgivare upp-
bär enligt reglerna om s. k. arbetsgivarinträde. Avgiften utgår som tidigare
nämnts fr. o. m. år 1975 med 7 % av avgiftsgrundande löneunderlag. In-
flutna avgifter fördelas mellan försäkringskassorna i förhållande till deras
utgifter under året för sjukförsäkringsförmåner – inkl. läkemedel – och för-
valtning.

För egenföretagare och andra som har inkomst av annat förvärvsarbete
än anställning utgörs avgiftsunderlaget av den avgiftsskyldiges inkomst av
annat förvärvsarbete än anställning. I likhet med vad som gäller i fråga
om anställda bortses från inkomst som understiger 500 kr. och från den
del av inkomst som överstiger 7,5 gånger basbeloppet. Avgiftsskyldigheten
för egenföretagare är begränsad till försäkrade som vid utgången av av-
giftsåret är inskrivna i allmän försäkringskassa. Härigenom undantas den
som är under 16 år. Befriad från avgift är också den som vid avgiftsårets
utgång fyllt 67 år och den som i december månad detta år uppburit ålders-
eller förtidspension enligt AFL. En allmän förutsättning för avgiftsskyldighet
är vidare att den försäkrade vid taxeringen till statlig inkomstskatt påförs
beskattningsbar inkomst för det inkomstår avgiften avser. Procentsatsen
för egenföretagares avgift svarar – i de fall då inte undantagande eller
särskild karenstid gäller för sjukpenning – mot procentsatsen för arbets-
givarnas socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen. För den som valt sjuk-
penningförsäkring med karenstid eller till följd av undantagande står utanför
denna försäkring fastställs procentsatsen med hänsyn till den inverkan den
valda karenstiden eller undantagandet har för försäkringens kostnader.

Tidigare behandling

Frågan om att avskaffa socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen
för arbetstagare och egenföretagare vilka fyllt 65 år prövades av riksdagen
så sent som förra året. I sitt av riksdagen godkända betänkande 1974:1
anförde socialförsäkringsutskottet bl. a.

Riksdagens beslut att avskaffa folkpensionsavgiften och ersätta denna
med en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen tillkom i syfte att ge
löntagarna en reell standardförbättring redan under 1974. Beslutet innebär
en omläggning av folkpensioneringens finansiering av innebörd, att det bi-
drag till kostnaderna för denna pensionering som staten tidigare erhållit
genom folkpensionsavgifterna skall täckas av avgifter utformade i huvud-
saklig överensstämmelse med andra socialförsäkringsavgifter inom den all-
männa försäkringen. Från denna utgångspunkt kan enligt utskottets upp-
fattning berättigade invändningar knappast riktas mot att en arbetsgivare
enligt de nya bestämmelserna är skyldig betala socialförsäkringsavgift till
folkpensioneringen även för sådan anställd som är äldre än 65 år. Samtidigt
kan utskottet biträda den i motionerna uttalade uppfattningen att det från
rättvisesynpunkt knappast kan anses tillfredsställande att skyldigheten för
en egenföretagare att erlagga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen
för egen inkomst från företaget skall vara beroende av i vilken form verk-
samheten bedrivs.

Utskottet hänvisade till att viktiga reformer inom den allmänna försäkringen övervägdes inom pensionsålderskommittén och att i kommitténs uppdrag ingick att utreda hela frågan om utformningen av avgiftsreglerna inom den allmänna försäkringen. Enligt utskottets uppfattning borde frågan om en övre åldersgräns för uttaget av socialförsäkringsavgift tas upp i det sammanhanget och ges en skyndsam lösning. Utskottet hemställde att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anfört. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Även frågan om att införa ett avgiftsfritt bottenbelopp vid beräkning av företagares och fria yrkesutövares egenavgifter till socialförsäkringen prövades av riksdagen förra året i samband med behandlingen av prop. 1974:129 med förslag till bl. a. lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern. Socialförsäkringsutskottet avstyrkte därvid bifall till en motion i vilken motionärerna – med hänvisning till att egenföretagare fr. o. m. år 1975 skulle vara befriade från arbetsgivaravgift på de första 10 000 kronorna av avgiftsunderlaget – begärde utredning av frågan om ett liknande avgiftsfritt bottenbelopp när det gällde egenavgifterna till socialförsäkringen. Utskottet framhöll (SfU 1974:32) att det enligt utskottets mening förelåg en avgörande skillnad mellan den allmänna arbetsgivaravgiften å ena sidan och socialförsäkringsavgiften å den andra. Den förra hade karaktären av skatt och borde därför kunna användas som ett medel att stimulera företagens bärkraft. Socialförsäkringsavgifterna däremot hade – menade utskottet – tillkommit för att bereda de försäkrade ett grundskydd vid bl. a. sjukdom och ålderdom, och detta grundskydd måste alla försäkrade vara med om att betala. Selektiva åtgärder av den art motionärerna avsåg skulle innebära att man övervärlade kostnaderna för detta grundskydd på andra försäkrade.

Riksdagen biföll utskottets hemställan och avslog följaktligen motionen.

Utskottet

Löntagarna är numera befriade från skyldighet att erlagga folkpensionsavgift och sjukförsäkringsavgift. I stället erlägger arbetsgivare och egenföretagare en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen, som för år 1975 fastställdes till 4,2 % och för år 1976 till 4,7 % av avgiftsunderlaget. De erlägger också en avgift till sjukförsäkringen som för år 1975 bestämts till 7 % av samma underlag.

Arbetsgivarnas avgifter till folkpensioneringen och till sjukförsäkringen beräknas båda på summan av ersättningar vilka under året utgått till anställda som kontantlön eller som naturaförmån i form av kost eller bostad. Vid beräkning av avgiftsunderlaget bortses från den del av varje arbetstagares lön som överstiger 7,5 gånger basbeloppet vid årets ingång. Hänsyn tas bl. a. inte heller till arbetstagare, vars lön under året inte uppgått till 500 kr.

Egenföretagares avgifter beräknas på den avgiftsskyldiges inkomst av an-

nat förvärvsarbete än anställning. I likhet med vad som gäller i fråga om arbetsgivares avgifter för de anställda bortses från inkomst som understiger 500 kr. och från den del av inkomst som överstiger 7,5 gånger basbeloppet. Avgiftsskyldigheten är däremot begränsad till försäkrade som vid utgången av avgiftsåret är inskrivna i allmän försäkringskassa. Härigenom undantas den som är under 16 år. Egenföretagare är vidare befriad från skyldighet att erlagga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen om han vid avgiftsårets ingång fyllt 65 år. Han är också befriad från sjukförsäkringsavgift om han vid avgiftsårets utgång fyllt 67 år.

Motionärerna i motionen 760 av herr Ringaby m. fl. (m) påtalar att en egenföretagare som driver en rörelse i form av aktiebolag och därmed betraktas som sin egen arbetsgivare måste betala socialförsäkringsavgift på egen inkomst från detta företag oberoende av hur gammal han är men att han är befriad från avgift på samma inkomst efter 65 års ålder om han driver rörelsen som handelsbolag eller enskild firma. Enligt motionärernas mening bör egenföretagare som uppnått 65 års ålder vara befriade från skyldighet att erlagga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen, oavsett företagsform, och motionärerna begär därför författningsändring av sådan innebörd att gälla fr. o. m. år 1975. Samma åldersgräns bör – menar de – gälla generellt även i fråga om anställda, och de begär därför utredning om och förslag till en sådan generell åldersgräns. Herr Jonsson i Mora m. fl. (fp, c, m) framhåller i motionen 1207 att det är otillfredsställande att en egenföretagares skyldighet att erlagga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen efter 65 års ålder – liksom hans skyldighet att betala avgift till sjukförsäkringen efter 67 års ålder – skall vara beroende av i vilken form han bedriver sitt företag. Motionärerna pekar på att avgift till tilläggs-pensioneringen inte tas ut av vare sig arbetsgivare eller egenföretagare om den försäkrade uppnått 65 års ålder. Nuvarande bestämmelser om avgiftsskyldighet för arbetsgivare rimmar också – menar de – illa med talet om förbättringar för äldre arbetstagare, eftersom arbetsgivarna till följd av de ständigt stigande avgifterna till folkpensioneringen och sjukförsäkringen ofta inte har möjlighet att anlita den värdefulla arbetskraft som intresserade och arbetsdugliga äldre utgör. Motionärerna begär därför författningsändring av innebörd att arbetsgivare inte skall behöva erlagga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen för arbetstagare som fyllt 65 år och inte heller socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen för arbetstagare som fyllt 67 år.

Frågan om att avskaffa socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen för arbetstagare och egenföretagare som driver sin rörelse i form av aktiebolag och fyllt 65 år prövades av riksdagen år 1974. I samband därmed uttalade socialförsäkringsutskottet (SfU 1974:1) – med hänvisning till att i pensionsålderskommitténs uppdrag ingick att utreda hela frågan om utformningen av avgiftsreglerna inom den allmänna försäkringen – att frågan om en övre åldersgräns för uttaget av socialförsäkringsavgift borde tas upp i det sammanhanget och ges en skyndsam lösning. Vad utskottet sålunda anfört

gavs Kungl. Maj:t till kända.

Utskottet vidhåller sin uppfattning att de i motionerna aktualiserade frågorna bör prövas av pensionsålderskommittén och är därför inte berett att medverka till omedelbara lagändringar av den art som motionärerna avser. Med hänsyn till riksdagens uttalanden förra året kan det enligt utskottets mening förutsättas att kommittén i sitt fortsatta arbete kommer att ge frågan om en övre åldersgräns för uttag av socialförsäkringsavgifter hög prioritet. Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat motionerna.

Herr Josefson m. fl. (c) framhåller i motionen 1209 att de egenavgifter som egna företagare och fria yrkesutövare har att erlægga till socialförsäkringarna utgör en mycket tung ekonomisk börda, vilket bl. a. sammanhänger med att avgifterna tas ut på ett bruttobelopp under det att vanlig inkomstskatt beräknas på inkomsten efter grundavdrag. Motionärerna erinrar om att egenföretagare och fria yrkesutövare fr. o. m. år 1975 är befriade från allmän arbetsgivaravgift på belopp som inte överstiger 10 000 kr. Enligt motionärernas mening bör ett liknande avgiftsfritt belopp införas också i fråga om egenföretagarnas och de fria yrkesutövarnas socialförsäkringsavgifter.

Även den nu berörda frågan prövades av riksdagen förra året. Med anledning av en motion med samma innehåll som motionen 1209 framhöll utskottet att det förelåg en avgörande skillnad mellan å ena sidan den allmänna arbetsgivaravgiften och å andra sidan socialförsäkringsavgifterna. Den förra hade karaktären av skatt och borde därför kunna användas som ett medel att stimulera företagens bärkraft. Socialförsäkringsavgifterna däremot hade tillkommit för att bereda de försäkrade ett grundskydd vid bl. a. sjukdom och ålderdom, och detta grundskydd måste alla försäkrade vara med om att betala. Selektiva åtgärder av den art motionärerna avsåg skulle innebära att man övervältrade kostnaderna för detta grundskydd på andra försäkrade. På grund härav avstyrkte utskottet bifall till motionen, och riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Av det anförda framgår att utskottet anser att det, med hänsyn inte minst till det berättigade kravet på likformighet i bestämmelserna mellan olika försäkrade när det gäller skyldighet att erlægga socialförsäkringsavgifter, kan finnas anledning att införa en generell övre åldersgräns på sätt motionärerna i motionerna 760 och 1207 avser. Utskottet anser det däremot av rättviseskäl omotiverat att differentiera avgifterna och avstyrker därför bifall till motionen 1209.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1975:760, 1975:1207 och 1975:1209.

Stockholm den 19 mars 1975

På socialförsäkringsutskottets vägnar

ERIC CARLSSON

Närvarande: herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Augustsson (s), Ringaby* (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), Hyltander (fp), Marcusson (s), fröken Pehrsson (c), herrar Lindström (s), Fridolfsson (m), Nilsson i Kristianstad (s), Andersson i Nybro (c), Olsson i Stockholm (vpk), Nilsson i Norrköping (s) och Larsson i Vänersborg (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Ringaby (m), Magnusson i Nennesholm (c), fröken Pehrsson (c), herrar Fridolfsson (m) och Andersson i Nybro (c) vilka anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Även den" och slutar med "motionen 1209." bort ha följande lydelse:

Socialförsäkringsavgifterna till folkpensioneringen och sjukförsäkringen har höjts avsevärt under senare år. I år skall företagen betala en avgift till folkpensioneringen som uppgår till 4,2 % av avgiftsunderlaget. Enligt tidigare riksdagsbeslut höjs avgiften nästa år till 4,7 %. Avgiften till sjukförsäkringen utgör för 1975 7 % av avgiftsunderlaget.

Socialförsäkringsavgifterna innebär redan nu en väsentlig belastning för i synnerhet egenföretagarna och de fria yrkesutövarna. Med den höjning av avgifterna om vilken riksdagen inom kort kan väntas fatta beslut kommer, såvitt utskottet kan bedöma, svårigheterna för dessa kategorier avgiftspliktiga att bli ytterligare starkt markerade.

Utskottet vill erinra om att allmän arbetsgivaravgift inte tas ut på de första 10 000 kronorna av avgiftsunderlaget och att den avgiftsfria delen av egenföretagarnas inkomster senare i vår kan väntas bli höjd till 18 000 kr.

Med den storlek som avgifterna till socialförsäkringen fått blir dessa för dem med låga inkomster ytterst kännbara, när avgiftsuttaget sker utan något avgiftsfritt bottenbelopp.

Vid skatteuttag finns ett grundavdrag och vid erläggande av allmän arbetsgivaravgift en avgiftsfri del. Starka skäl talar också för att ett avgiftsfritt bottenbelopp införs för egenavgifterna till socialförsäkringen för att man skall erhålla nödvändiga lättnader i skatte- och avgiftsuttagen för den berörda gruppen inkomsttagare.

dels att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1209 och med avslag på motionerna 1975:760 och 1975:1207 hos regeringen begär utredning av frågan om ett avgiftsfritt bottenbelopp vid beräkning av egenföretagares och fria yrkesutövares egenavgifter till socialförsäkringarna.